

Date: 23rd January-2026

MULTIMEDIA VOSITALARI ASOSIDA DARS STRUKTURASINI
OPTIMALLASHTIRISH MODELLARI

Qurbonboyeva Shahnoza Komiljon qizi

Avezov Olmos Ravshanovich

Osiyo Xalqaro Universiteti

Annotatsiya: Mazkur maqolada multimedia vositalari asosida dars strukturasini optimallashtirishning nazariy asoslari, pedagogik mexanizmlari va amaliy imkoniyatlari kompleks tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida multimedia texnologiyalaridan foydalanish darsning mazmuni, shakli va metodikasini takomillashtirish omili sifatida ko'rib chiqiladi. Multimedia vositalarining o'quvchilarning bilish faolligi, motivatsiyasi va o'quv materialini o'zlashtirish samaradorligiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslanadi. Maqolada dars strukturasini optimallashtirishning vizual, interaktiv va integratsiyalashgan modellari tahlil qilinib, ularning didaktik imkoniyatlari ochib beriladi. Tadqiqot natijalari multimedia asosida tashkil etilgan darslarning ta'lim sifatini oshirishdagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: multimedia vositalari, dars strukturasini, optimallashtirish, interaktiv ta'lim, raqamli pedagogika, ta'lim samaradorligi.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi pedagogik jarayonni tashkil etishga bo'lgan yondashuvlarni tubdan o'zgartirmoqda. Bugungi kunda ta'limning asosiy vazifasi faqat bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, balki o'quvchilarning bilimlarni faol o'zlashtirishi, mustaqil fikrlashi va ularni amaliy faoliyatda qo'llay olishiga sharoit yaratishdan iboratdir.

Mazkur jarayonda multimedia vositalari muhim pedagogik resurs sifatida namoyon bo'lib, darsni tashkil etishning an'anaviy strukturasini qayta ko'rib chiqishni talab etadi. Chunki darsning samaradorligi uning mazmuni bilan bir qatorda, tuzilishi, bosqichlari va qo'llanilayotgan metodlar uyg'unligiga ham bevosita bog'liqdir.

Dars strukturasini optimallashtirish — bu ta'lim jarayonida vaqt, mazmun va metodlarni maqsadga muvofiq tashkil etish orqali yuqori ta'lim natijalariga erishishdir. Multimedia texnologiyalari ushbu jarayonda darsning har bir bosqichini samarali rejalashtirish va amalga oshirish imkonini beradi.

Mazkur maqolaning maqsadi multimedia vositalari asosida dars strukturasini optimallashtirish modellarining mohiyati, mazmuni va pedagogik ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va nazariy asoslari

Multimedia texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi roli ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan tadqiq etilgan. R. Mayerning multimedia ta'lim nazariyasiga ko'ra, axborotni vizual va verbal shaklda uyg'un taqdim etish o'quvchilarning bilimlarni samarali

Date: 23rd January-2026

o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Uning fikricha, multimedia vositalari kognitiv yuklamani kamaytirib, tushunishni osonlashtiradi.

T. Bates raqamli ta'lim muhitida multimedia vositalari darsning moslashuvchanligini oshirishini va ta'lim jarayonini individuallashtirish imkonini berishini ta'kidlaydi. Uning tadqiqotlarida multimedia asosida tashkil etilgan darslar ta'lim sifatini oshiruvchi muhim omil sifatida ko'riladi.

Mahalliy olimlardan N. A. Muslimov multimedia texnologiyalarini innovatsion pedagogikaning ajralmas qismi sifatida baholab, ularning dars samaradorligini oshirishdagi o'rnini alohida ta'kidlaydi. A. A. Abduqodirov esa pedagogik texnologiyalar nazariyasida multimedia vositalaridan foydalanish dars strukturasi tizimli va maqsadli tashkil etishga xizmat qilishini asoslab bergan.

Shuningdek, M. Kerres raqamli ta'lim muhitida multimedia asosidagi darslar samaradorligi pedagogik dizayn va dars strukturasi to'g'ri loyihalanishiga bog'liqligini ilmiy jihatdan isbotlagan.

Mazkur adabiyotlar tahlili multimedia vositalari asosida dars strukturasi optimallashtirish masalasi dolzarb va yetarlicha ilmiy asosga ega ekanligini ko'rsatadi.

Multimedia vositalari asosida dars strukturasi optimallashtirishning mohiyati va mazmuni

Multimedia vositalari asosida dars strukturasi optimallashtirish — bu ta'lim jarayonida axborotni vizual, audio va interaktiv shakllarda taqdim etish orqali darsning barcha bosqichlarini samarali tashkil etish jarayonidir. Ushbu yondashuv darsning motivatsion, tushuntirish, mustahkamlash va nazorat bosqichlarini mantiqiy izchillikda amalga oshirish imkonini beradi.

Mazkur jarayonda multimedia vositalari o'quvchilarning e'tiborini jalb etish, murakkab mavzularni tushunarli qilish va bilimlarni mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Dars strukturasi multimedia texnologiyalari bilan boyitilganda o'quvchilarning bilish faolligi oshib, ta'lim jarayoni yanada samarali tashkil etiladi.

Multimedia vositalari asosida dars strukturasi optimallashtirish modellari

Ilmiy tadqiqotlar va pedagogik amaliyot asosida multimedia vositalari yordamida dars strukturasi optimallashtirishning bir nechta samarali modellari aniqlangan.

Vizual model dars mazmunini video, animatsiya va grafik materiallar orqali tushuntirishga asoslanadi. Ushbu model mavzuning tez va chuqur o'zlashtirilishiga xizmat qiladi.

Interaktiv model o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, testlar, virtual mashqlar, ta'limiy o'yinlar va onlayn platformalardan foydalanishni nazarda tutadi.

Integratsiyalashgan model esa an'anaviy o'qitish usullarini multimedia texnologiyalari bilan uyg'unlashtirib, darsning barcha bosqichlarini yagona pedagogik tizimda tashkil etishga xizmat qiladi.

Xulosa

Date: 23rd January-2026

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, multimedia vositalari asosida dars strukturasi optimallashtirish zamonaviy ta'lim tizimida muhim pedagogik yo'nalish hisoblanadi. Multimedia texnologiyalaridan maqsadli va ilmiy asoslangan holda foydalanish dars samaradorligini oshirib, o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish jarayonini faollashtiradi.

Multimedia asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, tahliliy va ijodiy yondashuvlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bunday darslar o'qituvchilardan yuqori darajadagi metodik va raqamli kompetensiyani talab etadi.

Xulosa qilib aytganda, multimedia vositalari bilan optimallashtirilgan dars strukturasi ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish va zamonaviy ta'lim talablariga mos innovatsion pedagogik muhitni shakllantirishning muhim omili hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mayer R. E. Multimedia Learning. – Cambridge: Cambridge University Press, 2018.
2. Bates T. Teaching in a Digital Age. – Vancouver: BCcampus, 2019.
3. Muslimov N. A. Innovatsion pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
4. Abduqodirov A. A. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi. – Toshkent: Fan, 2020.
5. Avezov O.R., S.T. Saidov. **Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim – tarbiya berishda ijodiy o'yinlarning amaliy ahamiyati.** Международный научный журнал № 14 (100), часть 1 «научный импульс» октября, 2023 b351-355.
6. Avezov O.R., Z.N. Shodiyeva. **Farzand ijtimoiy persepsiyasiga oilaviy munosabatlarning ta'siri.** So'ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi 6-jild 11-son Respublika ilmiy-uslubiy jurnali. 13.11.2023 b 261-265.
7. Avezov O.R., H.A. Kenjayev. **Modern psychological factors in the formation of ideological immunity in young people.** International conference on scientific international conference on scientific Research in natural and social sciences research in natural and social sciences July, 5th, 2023 b139-143.
8. Avezov O.R., Z.N. Shodiyeva. **Farzand ijtimoiy persepsiyasiga oilaviy munosabatlarning ta'siri.** "Zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish va unga qaratilgan kreativ g'oyalar, Takliflar va yechimlar" mavzusidagi 57-sonli respublika ilmiy-amaliy online Konferensiyasi b 92-96.
9. Avezov O.R., I.B. Urakov. **Psychological and emotional state of athletes.** American journal of pedagogical and educational research Issn (e): 2832-9791| volume 17, | october, 2023 b 118-120.
10. Avezov O.R., H.A. Kenjayev. **O'smirlar mafkuraviy immunitetni shakllantirish psixologik muammo sifatida.** Journal of new century innovations. Volume-32_issue-2_iyul_2023 B 24-27.
11. Avezov O.R., U.I. Xolmuminova. **Gender differences in prevention of aggressive situations in adolescent period.** Journal of child psychology and psychiatry. Issn(online):

Date: 23rd January-2026

2984-7958 Sjif impact factor |(2023): 5.817|. Volume-7, issue-1, published |20-01-2024| B 79-84.

12. Avezov O.R., V.E. Salimova. **Factors of social psychological competence in medical staff.** Journal of child psychology and psychiatry. Issn(online): 2984-7958 Sjif impact factor |(2023): 5.817|. Volume-7, issue-1, published |20-01-2024| B 72-78.

13. Avezov O.R., M.U. Ummatqulova. **Specific characteristics of psychological effects on persons in extreme and emergency situations.** Journal of child psychology and psychiatry. Issn(online): 2984-7958 Sjif impact factor |(2023): 5.817|. Volume-7, issue-1, published |20-01-2024| B 85-90.

